

Talensensibilisering: kinderen gevoelig maken voor taal

door Tineke Padmos en Iris Philips, CTO-medewerkers

Het Chinese jongetje glundert. Vandaag is zijn grootmoeder meegekomen naar de klas. De grootmoeder heeft een spel meegebracht waarop in het Chinees en het Engels de namen van familieleden zijn vermeld. De andere kinderen zijn gefascineerd bij het zien van een voor hen nog onbekend alfabet. Samen met de juf ontdekken ze bijzonderheden van de taal achter dat alfabet: bijvoorbeeld dat de oudste en jongste broer in het Chinees niet gewoon allebei 'broer' heten, maar een verschillende benaming krijgen.

Proefproject talensensibilisering

Bovenstaand lesmoment vond plaats tijdens een proefproject talensensibilisering dat in het najaar van 2012 in opdracht van het Vlaams Ministerie van Onderwijs in zes Vlaamse basisscholen werd uitgevoerd door het Centrum voor Taal en Onderwijs en het Steunpunt Diversiteit en Leren. Het is een mooi voorbeeld van hoe talensensibilisering kan werken. Kinderen vinden het niet alleen leuk om met andere talen kennis te maken, ze worden ook gevoelig voor overeenkomsten en verschillen tussen hun eigen taal en een vreemde taal. Een kind van wie de eigen taal een plaats krijgt in de les, voelt zich erkend en de andere kinderen én de leerkrachten ontdekken wat die taal betekent voor dat kind. Ook is talensensibilisering een heel effectieve manier om ouders of grootouders die anders niet zo makkelijk de weg naar de school vinden, te betrekken bij het onderwijs.

Door ouders op school te betrekken bij activiteiten waarbij ze hun thuistaal mogen gebruiken, verlaag je de drempel en zorg je ervoor dat ouders die normaal niet veel naar school komen, nu veel meer betrokken zijn. (Directeur)

Een nog onbekend begrip

Toen het proefproject van start ging bleek talensensibilisering bij de leerkrachten een nog vrijwel onbekend begrip. Ook waren er soms twijfels: *Kun je wel met kleuters aan talensensibilisering doen? Ben ik zelf wel deskundig genoeg om met vreemde talen aan de slag te gaan?* Gaandeweg verdwenen die twijfels. De leerkrachten kregen een handleiding met een hele reeks suggesties om zowel op spontane als geplande momenten talensensibiliseringsactiviteiten in hun lessen te

integreren. Een deel van de leerkrachten werkte graag met bestaande lesmaterialen, anderen gaven hun eigen invulling aan de lessen. De pedagogische begeleiders van de scholen - die nauw betrokken waren bij het project - merkten op dat het abstracte begrip talensensibilisering en het belang ervan pas echt duidelijk werden als leerkrachten ermee aan de slag gingen. De leerkrachten zagen dat anderstalige kinderen echt open bloeiden als hun taal aandacht kreeg in de klas en zij 'de expert' mochten zijn. Ook ontdekten de leerkrachten dat ze zelf veel te weten kwamen over de achtergrond van hun kinderen. Ouders merkten op dat de kinderen meer aandacht kregen voor taal. Daarmee bleken twee belangrijke doelen van talensensibilisering te worden bereikt: het versterken van het welbevinden van kinderen en het gevoeliger maken voor taal.

Je merkt dat leerkrachten er zin in krijgen door ermee bezig te zijn. (Pedagogisch begeleider)

Door de reacties van de kinderen op de talensensibiliserende activiteiten en door hun inbreng sta je meer stil bij de talige en culturele achtergrond van de kinderen. (Leerkracht)

's Ochtends hoor ik van ouders in de klas dat kinderen ook thuis een taalkritischere houding hebben en het extra rugzakje van de juf ook thuis op hun rug hebben. (Leerkracht)

Voor taalheterogene én taalhomogene groepen

Uit het bovenstaande blijkt dat talensensibilisering bij uitstek geschikt is voor meertalige klassen. Maar ook voor taalhomogene groepen heeft talensensibilisering een meerwaarde. Door activiteiten waarin leerlingen stilstaan bij overeenkomsten en verschillen tussen talen en taalvariëteiten - denk aan dialecten, sms-taal, vaktaal, gebarentaal - zullen zij beter voorbereid zijn op de meertalige samenleving waarin we leven. Bovendien kunnen talensensibiliseringsactiviteiten prima in allerlei thema's van wereldoriëntatie, muzische vorming of wiskunde worden ingepast (bijvoorbeeld werken rond namen voor huizen, liedjes of telwoorden in verschillende talen). Zowel in taalheterogene als in taalhomogene groepen is het leuk om eens stil te staan bij welke talen of taalvariëteiten je in verschillende situaties gebruikt.

Meester Bart uit het vijfde leerjaar wil met zijn leerlingen werken aan de eindterm wereldoriëntatie 6.11; het gebruik van de atlas. Hij begint met een talensensibiliserende activiteit waarbij de kinderen zelf tot de ontdekking komen dat er taalfamilies bestaan. Meester Bart betreft hier ook uitdrukkelijk de thuistalen van de leerlingen bij. De leerlingen reageren erg enthousiast, voelen zich betrokken en worden uitgenodigd om hun atlas er bij te nemen. Ze gaan op zoek naar de landen waar men een taal spreekt van dezelfde familie en merken op dat die vaak geografisch geclusterd zijn.

Klaspop Katie is op bezoek uit Engeland en spreekt enkel Engels. De kleuters trachten met haar te communiceren door gebaren te maken, door te wijzen, door Engels na te bootsen, ... Een reflectiegesprek met de kleuters over wat je kan doen als je elkaar niet begrijpt is bijzonder rijk.

TALEN SENSIBILISERING

Zin om zelf met talensensibilisering aan de slag te gaan?

- Bekijk een interview met Iris Philips over het proefproject:

[Talensensibilisering in zes Vlaamse basisscholen](#)

- Lees de korte handleiding waarin je meer komt te weten over wat talensensibilisering inhoudt, een reeks tips krijgt voor je lessen en een kijkwijzer waarmee je kunt bekijken wat de ingrediënten kunnen zijn van een talensensibiliserende les:

[Handleiding talensensibilisering](#) (pdf)

- Zoek lesmateriaal voor talensensibilisering op deze website:

<http://www.delathoogvoortalen.be/>

- Verdiep je verder in talensensibilisering met dit boekje:

Mieke Devlieger e.a. (2012), *Is die taal van ver of van hier? Wegwijs in talensensibilisering, van kleuters tot adolescenten*. Leuven: Acco.

(Verkrijgbaar in de boekhandel of online te bestellen bij uitgeverij Acco. Kostprijs: 9.95 euro)